

Ontmoeting I: Het gedicht [Ziekenbezoek](#),

Een ontmoeting tussen Judith Herzberg, de maker van het gedicht, en haar vader Abel Herzberg.

Ontmoeting II: [Exodus 3: 7-9 en 18-23](#) (NBV)

Overweging

Ik ben natuurlijk begonnen met Ich und Du van Martin Buber. Ik en Jij, een beroemd boek in 1923 door hem geschreven. Het is een intense meditatie over de verhouding tussen mens en wereld, en tussen mens en God. Maar ontzaglijk moeilijk om te doorgronden. De taal is bijna ondoordringbaar. Het is eigenlijk bijna meer een gedicht. Ik lees een stukje voor en je zult merken, ook als je intensief luistert dat het echt heel lastig is om je gedachten erbij te houden.

“De wereld is voor de mens tweevoudig naar zijn tweevoudige houding. De houding van de mens is tweevoudig naar het tweevoud van de grondwoorden die hij kan spreken. De grondwoorden zijn geen afzonderlijke woorden, maar woordparen. Het ene grondwoord is het woordpaar Ik-Jij”.

Misschien kom ik er nog op terug, maar ik weet het niet zeker, want bij het voorbereiden van dit verhaal stoot ik op mijn onvermogen om te begrijpen. Toch is het intrigerend. Als theologiestudenten kregen we sommige van deze teksten op en kwamen er alleen maar in de buurt door het intensief met elkaar in een groepje zin voor zin samen te lezen en de becommentariëren. Is de relatie tussen ons, is ontmoeten dan zoiets onbegrijpelijks en moeilijks? Ach en dan kun je snel zeggen, nee hoor we doen het dagelijks en het gaat vaak vanzelf. Maar als je goed probeert te begrijpen wat er gebeurd, is het dat helemaal niet. De variatie aan ontmoetingen en de aard ervan is zo groot dat je er nauwelijks je vinger op kan leggen. Dat hele proces van elkaar vinden, in de ogen zien, relatie leggen, vertel me niet dat je daar alles van begrijpt. Ik sta voor raadselen. Hoe neem je elkaar waar? Ik kan je zien als buitenkant. Een levend wandelend stuk vlees. Ik kan je zien als een entiteit en ik zie meer bijzonder je bloedvaten onder je huid. Ik kan je zien als een vloeistof doorstroomd geheel. Dan ben ik nog mijlenver af van een ontmoeting. Er kan mij iets opvallen, een lach, de twinkende ogen. Hij of zij begint ineens klanken uit te stoten, we noemen dat praten omdat we dat van jongsaf aan zo hebben leren herkennen. Maar het is o zo wonderlijk. Maar we zijn nog niet aan een ontmoeting toe. Een mens bestaat niet uit op te sommen dingen als je hem of haar wilt ontmoeten. Via robotisering probeert men wel communicatie na te bootsen en dat kan bij tijd en wijle echt lijken, maar zul je ooit een ziel ervaren?

Dat hele proces van ontmoeten maakte ik weer mee bij een conferentie van kritische katholieken in Bratislava afgelopen week. Wat is er allemaal niet voor nodig om elkaar echt te ontmoeten? Er waren veel mensen uit Oost-Europa, Rusland, Tsjechië, Slowakije, Letland, Bulgarije, maar ook uit Amerika en Australië en vele West Europese landen. De Slowaken hadden erop gestaan de geschiedenis van hun land uitgebreid uit de doeken te doen. Opmerkelijk omdat het maar deels het onderwerp van de conferentie dekte. Maar we ontdekten met z'n allen dat het wezenlijk was. Je moet elkaars geschiedenis kennen anders ontstaat er geen relatie. De godsdienst had er zwaar geleden onder het communisme en ook de na revolutionaire generatie (na 1989) leefde er mee. Er mocht niks meer,

priesters ook de Lutherse voorgangers, en nonnen doken onder, moesten allemaal hun brood gaan verdienen en de mensen konden nauwelijks meer in hun kerken bij elkaar komen. Voorlieden en voorvrouwen werden langdurig in de gevangenis gezet. Men spreekt dan ook over de ondergrondse kerk in huiskamers, er werden in het geniep priesters gewijd en vrouwen konden plots diaken worden, wat in de Roomse kerk een revolutie is. Als je dan ergens stiekem in een huiskamer bij elkaar kwam dan moeten dat heel intensieve ontmoetingen geweest zijn. Ondergronds, onzichtbaar. Geen bijbels, geen religieuze of theologische literatuur. Men had een lijntje gelegd met de Polen omdat het communisme het geloof er daar niet onder had gekregen. Jonge mensen laadden aan de Poolse kant hun rugzakken vol met literatuur en droegen die op steeds andere ontmoetingsplekken in de bergen over aan jonge Slowaken onder vele dreigingen van arrestatie. Een van hen was onder ons uit een groep van 7. Hij was de enige die aan arrestatie was ontsnapt. Gemiddeld 10 jaar zitten. Wat is dat dan voor een ontmoeting daar hoog in de bergen? Angst, stress, omhelzen, wegduiken en weer verder gaan. Mijn God, is God er dan bij?

Mozes zet zijn ontmoetingstent buiten het kamp neer. Blijkbaar is erin dat Ik en Jij verhaal nog een andere dimensie. Ze gaan er naar binnen om iets te raadplegen en de wolk, de mist daalt neer, the cloud of unknowing. Niet weten.

Je kunt leven in de natuur, alles tegenover ons beweegt en is levend, maar het komt niet tot ons. Als je dan jij zegt krijg je een verstandhouding terug, met een boom of een hond bijvoorbeeld, maar geen ziel, geen mens. Met mensen gaat dat wel, hoe moeilijk dat soms ook kan zijn. De relatie is wederkerig, tweevoudig. Maar er is in die ontmoetingstent, ook hier, nog iets anders. Leven met wat geestelijk is, met wat spiritueel is. Dat is wat we hier doen. In die tent is de relatie in een wolk gehuld, een wolk die steeds meetrekt. Hoe openbaart zich dat? Zonder taal brengt zij taal voort. We praten erover, we zingen ervan, worden geraakt. Wat is dat toch? We zien geen Jij, maar worden toch aangesproken, we antwoorden met beelden, verwachtingen, poëzie. Wij spreken zonder dat we spreken. Geen mens kan mijn gezicht zien en in leven blijven. Martin Buber zegt het zo:

“In iedere sfeer, door al hetgeen aan ons tegenwoordig wordt heen, werpen wij een blik op de zoom van het eeuwige Jij, uit alles vernemen wij een waaien van hem, in ieder Jij spreken wij het eeuwige Jij aan, in iedere sfeer op een eigen wijze”

En zo gaan we onze weg. Wankelend tussen nergens in geloven en toch sociaal engagement, tussen God en de ander, tussen Ik en Jij, Ich und Du.

Mijn God mijn heldere afgrond

alle verlangen verdwijnt niet in uw zwarte gat

weer nader ik van wat ik weet de rand

niets kan ik geloven en toch geloof ik dat:

(Uit: Mijn heldere afgrond van Christian Wiman)

Henk Baars 17 juni 2018